

Metodologia del Planejament Urbà

Codi: 44466

Crèdits: 9

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4317520 Estudis Territorials i Planejament	OB	0	1

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Jordi Nadal Tersa

Correu electrònic: Jordi.Nadal@uab.cat

Equip docent

Joaquín Recaño Valverde

Antonio Miguel Solana Solana

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

És recomanable haver cursat prèviament matèries relacionades amb metodologia d'investigació (quantitativa i qualitativa).

Objectius

En aquest mòdul del màster es tracten continguts avançats pel que fa a l'instrumental metodològic normalment emprat en l'estadística i en mètodes d'investigació qualitativa. A banda dels aspectes formals d'obligat coneixement i aplicació en tot treball de recerca, l'assignatura s'orienta vers el treball efectiu i pràctic amb instruments metodològics de tipus tant quantitatiu com qualitatiu, i subratlla l'enfocament social i territorial. Es treballa amb mètodes d'anàlisi estadístic multivariant, gestió de bases de dades, aplicació de mètodes quantitativs i qualitativs, diagnòsi i proposta territorial.

A més dels continguts esmentats, aquest mòdul té un apartat en el que es treballa la metodologia amb la que s'han d'elaborar els Treballs Finals de Màster

Competències

- Aplicar críticament els conceptes i plantejaments teòrics més avançats en l'estudi de l'ordenació del territori i el seu planejament
- Aplicar metodologies múltiples d'anàlisi geogràfica a diferents escales territorials
- Desenvolupar la capacitat crítica, d'anàlisi i de resolució d'hipòtesis amb el màxim rigor i qualitat per a cada àmbit de especialització territorial.
- Dissenyar projectes de planejament urbà i gestió territorial utilitzant les figures i metodologies adequades a diferents escales territorials
- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.

- Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit.
- Treballar en un context internacional i multidisciplinari que potencii els valors de equitat social i de gènere.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar les principals tècniques i processos d'obtenció d'informació en l'anàlisi qualitativa.
2. Aplicar metodologies basades en l'equitat i la justícia social i de gènere.
3. Comprendre el concepte actual de paisatges en l'ordenació del territori i el planejament urbà.
4. Conèixer els principals mètodes de planejament urbà i territorial.
5. Distingir les principals fases metodològiques de la planificació territorial i urbana: anàlisi, diagnòstic i propostes.
6. Esgrimir la metodologia qualitativa i quantitativa òptima per a cada tema d'estudi.
7. Fer servir metodologies quantitatives d'anàlisi i diagnòstic territorial i urbana.
8. Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
9. Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit.
10. Reconèixer la necessitat de gestionar l'espai d'una manera integrada atenent les seves múltiples dimensions (social, política, econòmica, ambiental i física) a escala urbana i territorial.
11. Utilitzar les fonts d'informació estadística per a la planificació territorial i el planejament urbà.
12. Utilitzar les tècniques metodològiques més innovadores i efectives per a cada àmbit d'especialització territorial.

Continguts

Elaboració del Treball Final de Màster (professor Jordi Nadal)

En aquestes primeres sessions del mòdul es donaran les pautes per elaborar el Treball Final de Màster

4 sessions de 2 hores:

- Estructura d'un TFM
- Bibliografia
- Bases de dades
- Estructura
- Maquetació

Metodologia qualitativa (professor Miguel Solana)

L'objectiu d'aquestes sessions serà conèixer l'ús i les limitacions de les principals tècniques d'anàlisi qualitativa enfocades als estudis territorials i l'elaboració de propostes d'ordenament i planificació. Les sessions combinaran aspectes teòrics amb la realització de pràctiques amb programes de software d'anàlisi qualitativa. En les sessions es treballaran els següents aspectes:

- a) La combinació de mètodes i l'ús de la metodologia qualitativa dins de les metodologies mixtes
- b) L'ús de les metodologies participatives que impliquen la participació activa dels grups/col·lectius socials objectes d'estudi en la definició de la investigació i el treball de camp
- c) Els principals aspectes ètics que comporta l'ús de la metodologia qualitativa, en especial els aspectes relacionats amb l'anonimat i la confidencialitat, i les estratègies d'investigació encoberta
- d) Una indicació sobre les tècniques qualitatives i la seva aplicació als estudis d'ordenació i planificació territorial i urbana. S'incidirà especialment en les walking interviews i els mètodes visuals (fotoestimulació, fotoveu i fotodocumentació)
- e) Per últim es treballarà el procés d'anàlisi de la informació qualitativa: codificació i anàlisi de la informació amb programes de software qualitatiu (CAQDAS), específicament el programa Atlas.ti. Aquestes pràctiques es realitzaran íntegrament a les aules d'informàtica de la Facultat de Lletres.

8 sessions de 2 hores (professor Miguel Solana):

- Principals aportacions i usos de la metodologia qualitativa
- Metodologies mixtes
- Metodologies participatives
- Aspectes ètics de la recerca amb mètodes qualitatiu
- Tècniques qualitatives (walking interviews i mètodes visuals) i aplicació als estudis territorials

4 sessions de 2 hores:

- Anàlisi intensa de la informació: codificació
- Eines informàtiques d'anàlisi de la informació qualitativa (CAQDAS)

Metodologia quantitativa (professors Joaquín Recaño)

Eines numèriques i espacials per l'anàlisi de la segregació residencial i les desigualtats socioeconòmiques en àrees urbanes.

L'objectiu d'aquest mòdul és introduir als alumnes en diferents tècniques i metodologies d'anàlisi numèric i espacial que els hi seran de gran utilitat a l'hora d'abordar l'anàlisi dels espais urbans.

Eines informàtiques d'anàlisi de la informació qualitativa (CAQDAS).

8 sessions de 2 hores (professor Joaquín Recaño):

- Obtenció de dades locals a escala infra-municipal i construcció de taules dinàmica en Excel
- Introducció a la estadística descriptiva: indicadors de tendència central i dispersió
- Anàlisi de taules de contingència i test de Khi-2 de Pearson Indicadors de desigualtat: Corba de Lorenz i índex de Gini
- Càlcul i interpretació d'indicadors de segregació i concentració espacial
- Anàlisi exploratòria de dades espacials (AEDE) amb el programa GeoDA, ús i interpretació dels indicadors Global i Local Moran
- Aplicació de les eines numèriques i espacials a un estudi de cas

4 sessions de 2 hores

- Desenvolupament de l'estudi de cas amb pràctiques guiades sobre estadística descriptiva, càlcul 3
- Desenvolupament de l'estudi de cas amb pràctiques guiades sobre estadística descriptiva, càlcul d'indicadors de segregació i desigualtat i d'aplicació del programa GeoDa.

Metodologia

La metodologia de treball combinarà: classes presencials (exposició metodològica per part del professor); sessions de seminari (discussions i debats a partir de presentacions prèvies); pràctiques amb el programari informàtic (pràctiques de càlcul a l'aula d'informàtica); tutories en grup i individualitzades; comentari de lectures de bibliografia; i treball autònom de l'estudiant.

Distribució de les tasques:

- E-A presencial (40%).
- E-A dirigit (20%).
- E-A autònom (40%).

Les activitats que no es puguin fer presencialment s'adaptaran a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els exercicis, projectes i classes teòriques es realitzaran a través d'eines virtuals, com

tutorials, vídeos, sessions de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposicions orals del professorat, sessions de seminari, pràctiques de classe a l'aula i classes magistrals amb suport de TIC i debat en grup	83,5	3,34	8
Realització de pràctiques de càlcul i interpretació d'indicadors territorials i demogràfics	48,75	1,95	7, 12
Tipus: Supervisades			
Discussió de lectures de llibres i articles i tutories en grup/individualitzades	30	1,2	9
Tipus: Autònomes			
Lectura de llibres, articles i altres materials docents, estudi de la bibliografia, elaboració de treballs i presentacions sobre lectures i pràctiques	42,75	1,71	4

Avaluació

Aquest mòdul està dividit en tres parts:

- Tècniques d'elaboració de TFM
- Mètodes qualitius
- Mètodes quantitius

Cal superar cada una de les tres parts. La primera en base al treball participatiu i les dues segones amb pràctiques i una prova d'avaluació

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació activa	20%	0	0	7, 8
Desenvolupament treball final de màster	16%	20	0,8	5, 6, 9, 12
Informes i pràctiques	34%	0	0	3, 6, 10, 11
Pràctiques associades a Atlas.ti	14%	0	0	1, 4
Ressenyes	8%	0	0	2, 3

Bibliografia

Ayllón Pino, Bruno (2010), "Consejos prácticos para realizar una buena investigación" a Enara Echart Muñoz, Rhina Cabezas Valencia, José ángel Sotillo Lorenzo (coords.), Metodología de investigación en cooperación para el desarrollo. Madrid: Catarata, pp. 57-74.

Babbie, Earl (2010, 12è edició), The practise of social research. Wadsworth.

Brunet, Ignasi, Pastor, Imma, & Belzúnegui, Angel (2002). Tècniques d'investigació social: Fonaments epistemològics i metodològics. Barcelona: Pòrtic.

Bryman, Alan (2004), Social research methods (2nd ed.). Nova York: Oxford University Press.

Corbetta, Piergiorgio (2007), Metodología y técnicas de investigación social. Madrid: McGraw-Hill.

Clifford, Nicholas; Cope, Meghan; Gillespie, Thomas (2003), Key methods in Geography. Londres: Sage.

Cloke, Paul et al. (2004), Practising human geography. Londres: Sage.

5

Cloke, Paul et al. (2004), Practising human geography. Londres: Sage.

Cresswell, John W.; Plano Clark, Vicky (2018), Designing and conducting mixed methods research. Thousand Oaks: Sage.

Echart Muñoz, Enara et al. (2010) (coords.), Metodología de investigación en cooperación para el desarrollo. Madrid: Catarata.

Estruch, Joan (1992), "El conflicte quantitatiu/qualitatiu: un fals problema" a Tècniques qualitatives en Ciències Socials. Cicle de conferències. Barcelona: Societat Catalana de Sociologia, pp. 7-16.

Farthing, Stuart (2016), Research design in urban planning,. A student's guide. Londres: Sage.

Flowerdew, Robin; Martin, David (eds), Methods in Human Geography: a guide for students doing research projects. Londres: Logman.

Kitching, Rob; Tate, Nicholas J. (2000), Conducting research into Human Geography. Theory, methodology and practice. Harlow: Prentice Hall.

Quivy, Raymond; Van Campenhoudt, Luc (2007), Manual de recerca en ciències socials. Barcelona: Herder
Metodologia qualitativa

Bustos, Raquel; García, Javier; Chueca, Diego (2018) Guía práctica para facilitar la participación ciudadana. Una selección de herramientas presenciales y digitales para el trabajo colectivo. Departamento de Relaciones Ciudadanas e Institucionales. Gobierno de Navarra.

Callejo, Javier (2001), El grupo de discusión: introducción a una práctica de investigación. Ariel: Barcelona.

Calvey, David (2017), Covert research. The art, politics and ethics of undercover fieldwork. Londres: Sage.

Charmaz, Kathy (2006), Constructing grounded theory. A practical guide through qualitative analysis. Londres:

Sage.

Cook, Ian (1997), "Participant Observation" a Robin Flowerdew, David Martin (eds) *Methods in Human Geography - a guide for students doing a research project*. Essex: Longman, pp. 127-150.

Denzin, Norman K., & Lincoln, Yvonna S. (Eds.). (2000), *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks: Sage.

Guasch, Oscar (1997), *Observación participante*. Madrid: CIS.

Gutiérrez Brito, Jesús (2008), *Dinámica del grupo de discusión*. Madrid: CIS.

Harper, Douglas (2002), "Talking about pictures: a case for photo elicitation", *Visual Studies* 17(1): pp. 13-26.

Harper, Douglas (2012), *Visual sociology*. Londres: Routledge.

Friese, Susanne (2014), *Qualitative data analysis with Atlas.ti*. Londres: Sage.

Hay, Iain (ed.) (2005), *Qualitative research methods in Human Geography*. Oxford: Oxford University Press.

Kusenbach, Margarethe (2003), "Street Phenomenology: The Go-Along as Ethnographic Research Tool", *Ethnography* 4 (3): 455-485.

Limb, Melanie; Dwyer, Claire (eds) (2001), *Qualitative methodologies for geographers*. Londres: Arnold.

Michael Meyer; Sylvain Maresca. (2015), *Compendio de fotografía para uso de sociólogos*. Barcelona: Bellaterra.

6

Montañés Serrano, Manuel (2009), *Metodología y técnica participativa. Teoría y práctica de una estrategia de investigación participativa*. Barcelona: Editorial UOC.

Muñoz Justicia, Juan; Sahagún Padilla, Miguel (2017), *Hacer análisis cualitativo con Atlas.ti*.

<https://manualatlas.psicologiasocial.eu/atlasti7.pdf>

Pujadas Muñoz, Juan J. (1992), *El método biográfico: el uso de las historias de vida en ciencias sociales*. Madrid: CIS.

Rose, Gillian (2008), "Using photographs as illustrations in Human Geography", *Journal of Geography in Higher Education*, 32 (1), pp. 151-160.

Richards, Lyn (2005), *Handling qualitative data. A practical guide*. Londres: Sage.

Salmons, Janet (2016), *Doing qualitative research online*. Londres: Sage.

Lewins, Ann; Silver, Christina (2014), *Using software in Qualitative Research. A step-by-step guide*. Londres: Sage.

Silverman, David (Ed) (1997), *Qualitative research: Theory, method and practice*. Londres: Sage.

Trinidad, Antonio et al. (2006), *Teoría fundamentada "grounded theory". La construcción de la teoría a través*

del anàlisis interpretacional. Madrid: CIS.

Valles, Miguel S. (1999), Técnicas cualitativas de investigación social. Reflexión metodológica y práctica profesional. Madrid: Síntesis.

Valles, Miguel S. (2002), Entrevistas cualitativas. Madrid: CIS.

Metodologia quantitativa

Anselin, Luc (1995). Local indicators of spatial association-LISA. *Geographical analysis*, 27(2), 93-115.

Bardina, Xavier i Farré, Mercè (2005). Estadística: un curs introductori per a estudiants de ciències socials i humanes. Volum 2 descriptiva exploratòria bivariant. Introducció a la inferència. Bellaterra: Servei de Publicacions Universitat Autònoma de Barcelona, Col·lecció Materials 166.

Bayona, Jordi (2007). La segregación residencial de la población extranjera en Barcelona: ¿una segregación fragmentada? *Scripta Nova: Revista Electrónica de geografía y ciencias sociales*, (11), 235.

Deurloo, Marinus i Musterd, Sako. Ethnic Clusters in Amsterdam, 1944-96: A Micro-area Analysis. *Urban Studies*. 1998, vol. 35, nº 3, p. 385-396.

Ebdon, David (1982) Estadística para geógrafos. Barcelona: Oikos Tau. pp 18-23, 28-33, 51-68, 129-142, 168-175, 182-212, 240-249.

Eggerickx, Thierry i Poulain, Michel (1996) "De la variabilité des paramètres démographiques pour les petites populations", *Espace, populations, sociétés*, 14 (1) 93-102

Garrocho, Carlos i Campos-Alanís, Juan (2013). Réquiem por los indicadores no espaciales de segregación residencial. *Papeles de población*, 19(77), 269-300.

López Roldan, Pedro i Fachelli, Sandra (2015). Metodología de la Investigación Social Cuantitativa. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès): Dipòsit Digital de Documents, Universitat Autònoma de Barcelona. 1ª edición. Edición digital: <http://ddd.uab.cat/record/129382>

Marqués, Felicidad i Asensio (2009), Estadística descriptiva a través de EXCEL. México D.F.: RC Libros.

7

Martori Joan Carles i Karen Hoberg (2004). Indicadores cuantitativos de segregación residencial: El caso de la población inmigrante en Barcelona. *Scripta Nova: Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*, (8), 169. <http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-169.htm>

Martori, Joan Carles i Hoberg, Karen (2008). Nuevas técnicas de estadística espacial para la detección de clusters residenciales de población inmigrante, *Scripta-Nova*, Vol. XII, núm. 263. <http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-263.htm>

Martori, Joan Carles; Hoberg, Karen, & Surinach, Jordi (2006). Población inmigrante y espacio urbano: Indicadores de segregación y pautas de localización. *EURE (Santiago)*, 32(97), 49-62.

https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0250-71612006000300004

Martori, Joan Carles (2007). La segregación residencial en Barcelona. Llibre Blanc de l'Habitatge a Barcelona.

Massey, Douglas S. i Denton, Nancy A. (1988). The dimensions of residential segregation. Social forces, 67 (2), 281-315

Raso, José M.; Martín Vide, Javier i Clavero, Pedro (1987) Estadística bàsica para Ciencias Sociales.

Barcelona: Ariel. pp.77-92, 256-257

Recaño, Joaquín i Esteve, Albert (2006). (Re-) visitando García Faria: Un estudio de los factores espaciales y medioambientales de la mortalidad en la Barcelona de finales del siglo XIX. Revista de Demografía Histórica, 24(1), 121-180.

Sánchez , Cristina i Domínguez , Màrius (2001), "Anàlisi de l'estructura social de les comarques catalanes a partir de dades censals", Revista Catalana de Sociologia, 14, p.193-213.

Sánchez, Joan E. i Moreno David (1997), Perfil socio-econòmic dels municipis catalans. Instruments per a la gestió, Barcelona, Fundació CIREM.

Instituto Nacional de Estadística

Centre d'Estudis Demogràfics

Institut d'Estadística de Catalunya

<https://spatial.uchicago.edu/>

Programari

Disponible a les aules d'informàtica de la facultat:

- Atlas.ti
- Geode